

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

1. Quibusdam positis, verior sententia eligitur, & fundatur Authoritate.
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94274](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94274)

providentiam de rebus. Ex qua operatione notissima natura secundum se nobis ignota, tandem immo-
cit.

9 Octava denique Murcianorum Recentiorum con-
fatur: qui Essentiam metaphysicam Dei non designat,
sed solum ratione, notissima quidem, sed communi
omni essentia metaphysicæ, atque eis, quas hæcenus
memoravimus sententia communi, contenta est. Om-
nes enim supponimus Essentiam metaphysicam Dei
esse subiectum, & radicem primam metaphysicam
omnium suarum proprietatum, & attributorum, sicuti
omnibus aliarum rerum essentia metaphysicis contin-
git, unde & ratio ea principium, & dignitas metaphy-
sica est, ac proinde cuiusvis ex novem (si primam ex-
cipias) recitatis opinionibus Doctores dicent, id, quod
pro essentia assignant, esse subiectum primum radica-
le, siue radicem metaphysicam attributorum Dei, quæ
ei prædicata, quibus Essentiam metaphysicam Dei con-
stat, descendunt, metaphysicè consequuntur. Hoc ergo
omnibus commune effectum apud omnes, sine quæ-
stione, & argumento vilo in consensu est. Solūque
hic inquiritur, quoniam, vel quor, e diuinis prædica-
tis sit primum subiectum radicale, siue reliquorum me-
taphysica radix: sicuti statuto ex communi illo princi-
pio essentiam metaphysicam hominis, stare in subiecto
radicali metaphysicarum proprietatum hominis, nihilo-
minus inquiritur ex prædicatis eius, quodnam sit: ra-
tionale, siue rationalitas, an risibile, seu risibilitas: ac
pro rationali censetur. Confirmatur: quia idem Re-
centiores, vt alias ab opinione Entis à se impugnent
sententias, ostendunt reliquis sequi metaphysicè, ad
hoc prædicatum, atque eo Deum à reliquis entibus
primo distingui, vt ostendant rationem primi subiecti
radicalis proprietatum, & attributorum esse non pos-
se: ac proinde neque in eis Essentiam metaphysicam
Dei constitui: inde autem aqua legimitate inferre
debeant, eam in prædicato Entis à se, sitam omnino
esse.

10 Vigeo: quia, licet cuiusvis rei essentia metaphy-
sica debeat esse, quod primum subiectum radicale meta-
physicum aliorum prædicatum rei esse recognoscatur;
aut nullius rei essentia metaphysica in ea ratione primi
subiecti radicalis cæterorum rei prædicatum esse po-
test: ergo multo minus in Deo. Assumptum patet: quia
ea ratio subiecti primi metaphysici radicalis cæterorum
prædicatum rei est Chimærica, & rationis nostræ
figmentum purum: cum physicus, realis, & verus ordo
subiecti primi, radice, & actus respectu formalitatis
cum ipso identificat esse nequeat: ac proinde tota ea
ratio Chimærica, & purum rationis nostræ figmentum
erit. Quemadmodum ob eandem rationem, licet es-
sentia metaphysica rerum genere, & differentia con-
sistat, non dicimus constare ratione communitatis ad
plura specie distincta, quod genere consistat: quia ea ra-
tio purum figmentum, cuiusque rei assignemus, ra-
tionis, & chimærica est. Licet, vt genus cuique rei assi-
gnemus, atque inter eius prædicata dignoscamus, atque
ex eo, & differentia, definitionem essentialiorem serue-
mus, quo essentiam eius rei metaphysicam designe-
mus, cuius ex rei prædicatis, ea per rationem no-
stram Chimæricè conficta nota aptetur, vestigemus: ex
quo exemplo planè conficitur rerum omnium, multo-
que magis Dei (qui longius in suo esse à Chimæris
distinctus est) essentiam metaphysicam non in ratio-
ne illa Chimærica primi subiecti radicalis, siue radice
reliquorum prædicatum, & proprietatum eius chi-
mærica, & fictitia, sed in eo prædicato cui eam chi-
mæricam notam cum fundamento aptari viderimus, esse
constituendam, ac proinde in prædicato
Entis à se, Essentiam Dei metaphysicam esse collocan-
dam. Hæc quidem satis erunt ad illius vniuersalis an-
tecedentis, quod initio certaminis posuimus, ex alia-
rum omnium sententiarum impugnationibus solidam pro-
bationem, atque ad nostræ sententiæ, à cæterarum
exclusionem efficacem ostensionem. Quæ verò pro sua
sententia Recentiores afferunt solum probant essen-
tiam metaphysicam rei fore id, quod metaphysicè fue-
rit subiectum radicale cæterorum: non autem forma-
lem eam rationem, sed eius subiectum, quod nos ad-
mittimus, atque illud esse Ens à se monstramus.

QVÆSTIO III.

*An Ens, siue Esse à se actu, seu actua-
le, sit Essentia Metaphysica philoso-
phica Dei quam assignauimus pro-
ximè.*

EXPLORATO iam Essentiam metaphysi-
cam Dei philosophicam in prædicato En-
tis à se adequatè contineri: adhuc sub
iudice lis est, quamquam Entis, siue Essendi
à se formalitate contineatur. Cum enim
Ens, & Esse, in creatis, & possibiliter, & actualiter
dicatur, ac de rerum nondum existentium essentia, ea,
& essentia, ac de eis proinde prædicatum Entis prædi-
catum, ac rursus entis possibilis, præcisè adhuc sum-
pti, obiectiua formalitas, ab obiectiua Entis actuali-
tate metaphysicè (vt Thomistas Dominicanos, qui eas
physicè etiam distinguunt, omittam) à plerisque distin-
guatur. Ita etiam in prædicato Entis à se diuino eue-
nire arbitrantur nonnulli; ac proinde dubitari potest;
an in Ente seu Esse à se possibili, seu possibiliter præ-
cisè Dei Essentia metaphysica consistat, an in Ente à
se actuali? Eadem ergo præiens est quæstio, & diffi-
cultas cum illa, an actualitas essendi, siue actualis exi-
stentia, Essentia metaphysica Dei sit? An prædicatum
attributale inter metaphysicas Dei proprietates, &
attributa numerandum? Si enim eiusmodi sit, iam
pro priori metaphysico Essentiam Dei constitutam sup-
ponet, ac proinde extra eius conceptum, atque illo
posterius.

CERTAMEN I.

*Quibusdam positis verior sententia eli-
gitur, & fundatur auctoritate.*

1 Pono primò hic nos de actuali existentia Dei, siue
de Ente, seu ratione essendi actu, & exercitè
Deo intrinseca, atque, vt minimum, ipsi realiter, &
physicè identificata, an ad Essentiam Dei metaphysicam
spectet: disputare; non autem de alio quouis extrin-
seco, quod nostro concipiendi modo, vel ex necessita-
te, vel arbitrio concernat: siue illud tempus aliquod,
siue quidpiam aliud sit. Pono item, neque nos hic
disputare an actus essendi, siue Esse actu in Deo, vel
ex natura rei, vel virtualiter à Dei Essentia, (cui physice
realiter formaliter identificatur ex fide) distingua-
tur? ea quippe quæstio attributis omnibus est commu-
nis, iamque à nobis disputata controu. de Trinit. d. 8.
quæstion. 2. tota de distinctione inter personalitates, &
essentiam diuinam agentibus. Iterumque d. 3. per
otium agemus. Solū ergo hic disputatur de distinc-
tione formali obiectiua inter hæc prædicata, essentiam diui-
nam metaphysicam, seu Ens à se (in quo illa, vt mini-
mum, consistit iuxta dicta) & ens. actuale à se, se-
cundum quod actualitas essendi, seu Entis à se, dicit
Deo intrinsecum, ac re ipsa identificatur, ac proinde
in Essentia Dei physica, cum reliquis Dei attributis in-
clusum.

2 Prima ergo sententia Existentiæ à se, siue Ens à
se actu, & exercitè ab ente à se absolute dicto, ac præ-
cisè sumpto, ac proinde ab Essentia metaphysica Dei
philosophica distinguit; unde, etiam in opinione illarum
in prædicato Entis à se absolute adequatè constitutæ

ORTEGA
In A. pari
D Via

23 Controu. I. de Dei Essentia, &c.

extra essentia Dei conceptum fore. Ita necessario censent Mairon in 1. d. 2. qu. 11. Bargius. Frombetam. citans, alique Scotista, apud Bassolidem d. 8. art. 2. qui etiam ex natura rei existentiam Dei ab eius essentia discriminant. Maironem, ea in re defendit Peius Mirandul. d. 8. earum, quas à se tuendas scripsit. Sed de distinctione rationis obiectiva formaliter videtur eam docere S. Th. in 1. d. 19. q. 2. ar. 1. ad 1. & 2. corp. Salas 1. 2. tract. 2. dist. 3. sect. 7. num. 32. Gran. 1. par. controu. 1. tract. 2. dist. 2. n. 6. Vafq. 1. par. d. 2. 2. n. 6, & d. 2. 4. n. 3. Ruiz d. 15. de Trinit. sect. 2. n. 10. Arriag. 1. par. d. 2. sect. 8. subsect. 1. ac tandem Murciani Recentiores, qui, & aliorum esse aiunt sententiam.

3 Secunda sententia docet, actualitatem Entis, siue essendi à se exercitè, à Dei essentia metaphysica, siue in ratione entis absolute à se formaliter ex parte conceptus obiectiui nullatenus distingui: ita videtur docere S. Th. 1. par. qu. 3. ar. 4. vbi eius interpretes, Soar. 1. de Essentia, & attrib. cap. 2. eam omnino veram, & Fidei veritati consonam censens. Falsolus ad dictum art. dub. 1. & 2. eam omnium, præter datos Scoticos appellans, Arrubal. 1. par. d. 10. cap. 9. Tann. d. 1. qu. 1. dub. 5. referens plures, quibus & nos subscribimus: ac proinde Deum metaphysicè essentialiter per prædicatum Entis, siue essendi à se actu, & exercitè, siue (quod idem est) per existentiam à se omnino, & adæquate constituit, nullumque existentiam à se inter Dei attributa posse numerari, magis quam inter ea, essentia ipsa metaphysica Dei posse recenseri.

4 Probatur Primò sententia ex verbis Dei datis Exodi 3. pro constitutione essentia metaphysicè philosophicæ Dei, vbi de se Moyse suam, ut vidimus, qu. 2. cert. 2. essentiam metaphysicam explicans, non respondit, esse Ens utcumque, sed Ens actu. *Ego sum qui sum, & qui est misit me ad vos.* Quibus expressè actualitatem essendi suam significauit. Etenim esse, quod tempus concernit aliquod, vel præsens, vel præteritum, vel futurum esse actuale, & exercitum est omnium essentia; non purè possibile adhuc præcisè, quod omnium etiam sententia abstrahit à tempore, neque illud concernit. Ea verò Dei de sua essentia metaphysica testificantis verba de ente, quod tempus concernit fuisse, vel grammaticis puerulis est notum: cum *sum*, & *est*, de præsentis tempore verbi substantiui sint: quare dubium esse potest nemini de suo esse actuali locutum ibi fuisse Deum.

5 Imò de esse actuali suo, quod indiuisibiliter totum tempus præsens, præteritum, & futurum, & æternitatem concernit, locutum ibi fuisse Deum. ad ea verba obseruatur merito Patres omnes apud catenam Lippomani recitati: quia cum tempus, quo allocutus erat Moyses Hebræos, Deique, à quo Deus loquebatur, erat, sed futurum: atque Deus ex tunc pro tempore futuro declarando nomine, etiam pro tunc, *Qui est*, se nominandum de præsentis intimaueit: illud suum actuale esse, quod de præsentis declarabant verba illa, *Ego sum qui sum*, nunquam transiit, sed quouis tempore præsens fore demonstrat. Atque ita omnibus generationibus, & æternitate tota, nominandum statim proinde subiunxit.

6 Accedunt testimonia Patrum recitata, qu. 2. cert. 2. n. 6. & præcisè, qui de ente actuali, & esse exercito, ac concernente durationem, Deum illis verbis loqui, atque suam essentiam metaphysicam explicuisse docuerunt. Sed verba illa Naz. inibi data ex op. 49. repetenda hic sunt. *Ego ipsum, quod est, hoc erit substantia huius rei, quæ esse definitur.* Neque omittenda illa inextinctis verba. *Ego sum qui sum, & qui est misit me ad vos diuinitatis substantiam signant:* cum utrobique de esse metaphysico Dei agatur, ut num. 7. ostendebamus, atque verbo substantiuo concernente tempus, ratio entis, seu essendi, in quo uterque Essentiam metaphysicam Dei constituit, ab utroque expressè explicetur.

CERTAMEN II.

Rationibus eadem sententia stabilitur, atque ab oppositionibus asseritur.

1 Prima nostræ sententia ratio, ex generali principio de rerum possibilitate, seu essentia, & existentia desumendum est. Etenim, ut fusc ostendimus controu. metaphysica, seu logica, de ente, essentia, & existentia rerum, earum essentia, seu possibilitas, & existentia non solum realiter prorsus indistincta, & eadem contra Thomistas Dominicanos est, verum, & formaliter metaphysicè ex parte conceptus obiectiui eadem est, & infectibilis adhuc in nostra præcendentium prædicata ex parte obiecti sententia, ut ibidem contra nonnullos Thomistica nostræ Scholæ Doctores probabimus: imò eos, qui ex parte obiecti essentiam, & possibilitatem rerum, ab earum existentia in ipsis distinguunt, ad Dominicanos tandem, vel sponte iuros, vel relegare contendebamus: ex quo principio, verum est nostrò concipiendi modo, essentiam, possibilitatem, & existentiam diuersimodè apprehendi, sed tota ea diuersitas in nostris conceptibus, & modis, alio, & alio, concipiendi est, cum tamen ex parte obiecti eadem infectibilis formalis rei concipiatur. Sed de his & fufius, & proinde clariùs loco citato. Ex hoc verò principio conclusionem nostram ostendere pronum est. Si enim in rebus etiam contingentibus, & defectibilibus, ratio formalis obiectiva possibilis, seu veri entis, & essentia à ratione formalis existentia actualis nihilo prorsus differt: ergo nullatenus in Deo ente essentialiter necessitatio, & infectibilis in quo paralogismus (qui locum in contingentibus rebus habent) locus non est, ratio Entis à se, quo Essentia metaphysica Dei statuitur, eadem prorsus cum ratione existentis à se erit.

2 Verum licet aliter in essentia, & existentia creaturarum contingentium, & defectibilium res habere videatur: adhuc in Deo non haberet aliter: siquidem Ens à se absolute dictum, idem prorsus formaliter est, quod Ens actuale, & exercitè, id quod communi Patrum, & Scholasticorum, sensu comprobatur. Cum enim Deus illis Exodi verbis tantum de se, suæque essentia metaphysica dixerit. Exodi. *Ego sum qui sum: & qui est misit me ad vos*, id est esse, & fore semper actu, idem illis significari, atque esse Ens à se uniformiter Patres, & Theologi concludunt: licet ex his alij in eo totam essentiam Dei metaphysicam claudi asserant, alij verò vterius aliquid requirant: ergo esse Deum Ens à se idem esse formaliter, & ex parte obiecti, ac esse actu censent. Tertiò probatur: quia eo formaliter constituitur actu esse, & Ens actuale, & exercitè existens, quo formaliter excluditur contingentia non essendi, siue ipsius non esse, atque prædicato entis à se excluditur formaliter non esse illius, quod est Ens à se, & contingentia non essendi: ergo prædicatum entis à se formaliter, & essentialiter est Ens actuale, siue exercitè, existentia formalis à se illius, quod à se est.

3 Minor (quæ sola probationem desiderare fortassis videbitur) suadet, quia prædicatum entis à se formaliter est impossibilitas non existendi in eo, quod Ens à se est: ergo est formaliter exclusio non existentia, & contingentia non existendi eius, in quo est: ac proinde existentia actualis, & necessaria illius. Parer consequentia: quia impossibilitas formalis non existendi ei negatio formalis & necessaria negationis existentia, quod nihil aliud formaliter esse potest, nisi existentia positia actualis, & necessaria: negatio quippe negationis cuiusvis positium formaliter oppositum negationi sui est: ut negatio negationis existentia Petri, ipsa Petri existentia apud omnes formaliter est. Antecedens probatur: quia, licet potentia, seu possibilitas existendi possit concipi in actu primo, & in actu secundo, ac proinde virtualiter, seu potentialiter, & actualiter, seu formaliter, aut impossibilitas semper est formalis, & actualis è conceptu suo impossibilitas: ac proinde ei nequit actus primus seu potentia assignari: est enim negatio à se, & necessaria licet